

Poziomy rozumienia tekstu

Jeden tekst i różne poziomy nauczania. Szkoła podstawowa i liceum. Poziom podstawowy i ponadpodstawowy w klasach IV-VIII szkoły podstawowej. Różnicowanie wymagań. Koncepcje Bolesława Niemierki i Juliana Ochenduski

Interpretacja – wymagania szczegółowe (podstawa programowa)

	szkoła podstawowa	
	Klasy IV-VI	Klasy VII-VIII
Wstępne rozpoznanie	Określa tematykę oraz problematykę utworu; nazywa wrażenia, jakie wzbudza w nim czytany tekst; określa temat i główną myśl tekstu.	
Strategie interpretacyjne	<p>Objaśnia znaczenia dosłowne i przenośne w tekstach.</p> <p>Przedstawia własne rozumienie utworu i je uzasadnia.</p> <p>Wykorzystuje w interpretacji tekstów doświadczenia własne oraz elementy wiedzy o kulturze.</p> <p>Dokonuje odczytania tekstów poprzez przekład intersemiotyczny.</p>	<p>Wykorzystuje w interpretacji utworów literackich odwołania do wartości uniwersalnych związane z postawami społecznymi, narodowymi, religijnymi, etycznymi i dokonuje ich hierarchizacji.</p> <p>Wykorzystuje w interpretacji tekstów literackich elementy wiedzy o historii i kulturze.</p> <p>Wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, np. biograficzny, historyczny, historycznoliteracki, kulturowy, filozoficzny, społeczny.</p>
Wartości i wartościowanie	Wyraża własny sąd o postaciach i zdarzeniach; wskazuje wartości w utworze oraz określa wartości ważne dla bohatera.	Określa w poznawanych tekstach problematykę egzystencjalną i poddaje ją refleksji; określa wartości estetyczne poznawanych tekstów literackich.

Różne poziomy rozumienia tekstów

- ▶ Te same teksty funkcjonują w podręcznikach dla różnych poziomów nauczania, uczeń zwykle dwukrotnie, zarówno w szkole podstawowej, jak i w liceum, zapoznaje się z trenami J. Kochanowskiego i bajkami I. Krasickiego. Podobny brak integracji pomiędzy poziomami nauczania to koszmar naszej edukacji.
- ▶ Ten sam tekst posiada różne poziomy rozumienia, czego przykładem może być Szewczyk Bolesława Leśmiana. Wiersz wykorzystano w arkuszach egzaminu gimnazjalnego i maturalnego (na poziomie rozszerzonym) w latach 2004-2005. Proszę zapoznać się z wymaganiami dla obu poziomów – zob. *Tekst poetycki na różnych poziomach kształcenia*, <https://grodecka.home.amu.edu.pl>.
- ▶ Wymagania wobec tekstu poetyckiego w szkole podstawowej są zróżnicowane:
 - a. wymagania dla klas 4-6 i wymagania dla klas 7-8 (tabela wcześniej);
 - b. wymagania podstawowe i ponadpodstawowe, które projektujemy w planie wynikowym dla danej klasy.**

Różnicowanie wymagań

Bolesław Niemierko (do zapoznania się) Julian Ochenduszkó (do zastosowania)

Wymagania według B. Niemierki

- wymagania konieczne (K) na ocenę dopuszczającą
- wymagania podstawowe (P) na ocenę dostateczną
- wymagania rozszerzające (R) - na ocenę dobrą,
- wymagania dopełniające (D) - na ocenę bardzo dobrą,
- wymagania wykraczające (W) - na ocenę celującą,

- wymagania dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych

Uproszczony opis wymagań edukacyjnych
[Julian Ochenduszek]

Kryterium	Wymagania podstawowe	Wymagania ponadpodstawowe
Przystępności (łatwości)	Bardzo łatwe i łatwe	Trudne i bardzo trudne
Użyteczności	Praktyczne	Teoretyczne
Niezbędności wewnątrzprzedmiotowej	Bazowe, niezbędne w dalszej edukacji	Rozszerzające podstawy przedmiotu
Niezbędności międzyprzedmiotowej	Ułatwiające uczenie się innych przedmiotów	Pogłębiające swoistość, interdyscyplinarność
Niezawodności	Pewne, sprawdzone, wdrożone w praktyce	Problematyczne, także hipotezy

Zróżnicowanie wymagań w rozkładzie materiału z planem wynikowym „NOWE Słowa na start!” 7

Numer¶ i temat lekcji	Środki dydaktyczne	Teksty i materiał ilustracyjny	Zagadnienia	Wymagania podstawowe¶ Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Liczba¶ godzin	Odniesienia do podstawy programowej
45., 46.¶ W krzywym zwierciadle	• podręcznik <i>NOWE Słowa na start!</i> , rozdział 3. <i>Charaktery</i> , s. 100–105	• Ignacy Krasicki, <i>Żona modna</i> (lektura obowiązkowa)	• satyra¶ • cel dydaktyczny¶ • karykatura	<ul style="list-style-type: none"> • relacjonuje treść satyry¶ • wskazuje przynależność utworu właściwego rodzaju literackiego¶ • dzieli utwór na części tematyczne i nadaje tym częściom tytuły¶ • wskazuje narratora¶ • charakteryzuje szlachcica oraz jego żonę¶ • określa, jaki stosunek do takiego wizerunku szlachcica ma Krasicki¶ • omawia problem poruszony w satyrze¶ • opisuje, w czym przejawiała się w oświeceniowej Polsce moda na cudzoziemski styl życia i obyczaje¶ • wyjaśnia, na jakie zagrożenie związane z ówczesną sytuacją Polski chciał zwrócić uwagę rodakom Krasicki¶ • pisze zalecenia dla małżeństwa przedstawionego w utworze, aby było zgodne i szczęśliwe¶ • rozwija myśl zawartą w ostatnim zdaniu <i>Żony modnej</i>¶ • wskazuje cechy gatunkowe satyry na podstawie tekstu¶ • zabiera głos w dyskusji na temat tego, które wzory obyczajowe rozpowszechnione we współczesnej Polsce uważacie za naganne i szkodliwe¶ • tworzy opis sytuacji przedstawionej w omawianym utworze 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia swoje stanowisko w kwestii: „Satyra najlepszą bronią w walce z wadami człowieka i społeczeństwa?”¶ • znajduje w prasie rysunek satyryczny i go analizuje¶ • podejmuje dyskusję na temat zalet i wad obcych wpływów kulturowych 	1	<ul style="list-style-type: none"> I.1.1¶ I.1.2¶ I.1.5¶ I.1.8¶ I.1.9¶ I.1.10¶ I.1.11¶ I.2.1¶ II.2.3¶ III.1.7¶ III.2.4

Dusiołek Bolesława Leśmiana w szkole podstawowej

Różne poziomy wymagań. Przykład

Dusiołek – wymagania edukacyjne (podstawa programowa)

podstawowe

- ▶ omawia elementy świata przedstawionego
- ▶ rozróżnia i wyjaśnia elementy realistyczne i fantastyczne
- ▶ rozróżnia i omawia balladę
- ▶ dokonuje odczytania tekstu poprzez przekład intersemiotyczny

ponadpodstawowe

- ▶ określa problematykę egzystencjalną i poddaje ją refleksji
- ▶ określa wartości estetyczne
- ▶ rozpoznaje i rozumie ironię

Dusiolatek – konteksty w szkole podstawowej (plastyczny i gatunkowy)

SP poziom podstawowy

Wiersz utrwała postaci fantastyczne, rodem z tradycji ludowej: mara, południca (**zob. niżej**), dzięki czemu staje się wizualizacją strachu i przerażenia.

Wiersz jest przykładem ballady, w której zmieszane są elementy epickie i dramatyczne.

Wiersz mieści się w nurcie fantastyki.

SP poziom ponadpodstawowy

Wiersz nawiązuje do tradycji europejskiej, gdzie chimery=hybrydy=monstra (**zob. niżej**) były ważnymi znakami kulturowymi.

Wiersz Leśmiana jest balladą z wyraźnymi „odchyleniami” gatunkowymi (nie utrwała ładu moralnego, neologizmy językowe).

Wiersz zawiera znamiona groteski.

Zły kontekst (zapewne domyślicie się Państwo dlaczego)

Johann Heinrich Fussli, *Nocna mara*,
1781, olej na płótnie, 126,7 x 101,6,
Detroit Institute of Arts

Dobry kontekst: polecam *Bestiariusz słowiański, rzecz o skrzatach, wodnikach i rusalkach*, Kraków 2012.

Paweł Zych, *Strzyga*, s. 171.

Witold Vargas, *Dziwożona*, s. 82.

Najlepszy kontekst: obrazy z chimerami J. Malczewskiego, który ożywił w ten sposób naszą swojską **południcę**.

- ▶ Demony południa. W polskiej demonologii prawie jedna trzecia postaci miała być szczególnie aktywna w południe. Wynika to ze specyfiki wszelkiej sfery granicznej, ich agresja wymierzona jest przeciwko tym, którzy naruszają tabu świętości tej pory dnia.
- ▶ W południe zakazywano snu, bo oznacza otwarcie kontaktu ze śmiercią.
- ▶ Talmud, Arabowie, Słowiańszczyzna
Kowalski Piotr, Kultura magiczna. Omen, przesąd, znaczenie, Warszawa 2007, s. 462.

Kontekst poszerzający (dla liceum)

Hybryda to motyw związany w przeszłości z funkcją apotropaiczną, „grilla” Hieronima Boscha nawiązywały do amuletów, pokazujących mieszane stwory o rodowodzie mitologicznym, symbolizujących ślady pozostawione w naturze przez duszę ludzką.

Dusiłek – konteksty dla liceum (intertekstualny i filozoficzny)- poziom rozumienia niedostępny dla ucznia szkoły podstawowej

Uruchamiamy tradycję romantyczną, do której nawiązuje Leśmian:

- Konrad – Wielka Improwizacja z III cz. *Dziadów*;
- geniusz i poeta-wieszcz w sporze z Bogiem.

Dusiłek staje się opowieścią o buncie i wyrazem poczucia dominacji człowieka nad naturą.

Rozwijamy myśl zawartą w ostatniej strofie wiersza i uruchamiamy kontekst filozoficzny:

- Bóg jako źródło zła;
- manicheizm: walka między dobrym bogiem i jego eonami (rozum, intelekt, post, poznanie i myśl) a złym bogiem - twórcą materialnych rzeczy, stwórcy Adama i Ewy.

Wiersz staje się wyrazem wielokulturowej refleksji o naturze świata, który zawsze był i będzie oparty na zasadzie dualizmu (zło-dobro, światło-ciemność).

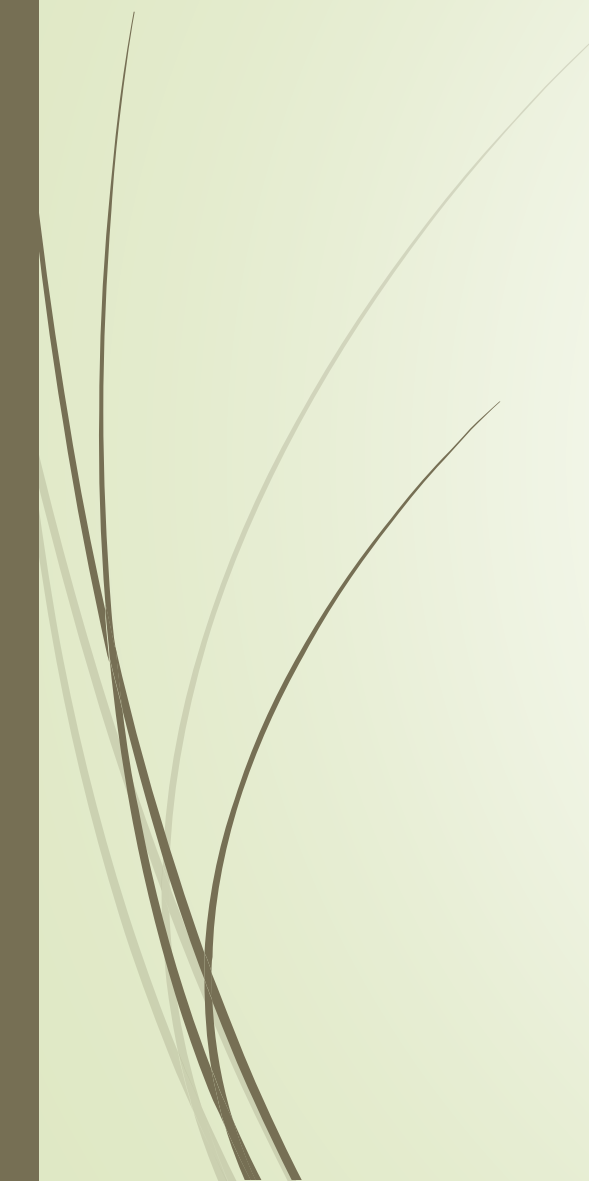

Propozycja dwóch ćwiczeń

Zapoznaj się z zestawem poleceń do *Dusiołka* w podręczniku *Słowa na start* dla klasy VII (s. 222) i wynotuj polecenia odnoszące się do wymagań podstawowych i ponadpodstawowych.

<http://flipbook.nowaera.pl/dokumenty>

Stwórz metodyczne opracowanie (tabela z zestawem poleceń lub zagadnieniami) wiersza Bolesława Leśmiana ***Wyszło z boru... Nie zapomnij o różnicowaniu wymagań.

Wyszło z boru ślepawe, zjesieniące zmrocze,
Splodzone samo przez się w sennej bezzadumie.
Nieoswojone z niebem patrzy w podobłoczne
I węższy świat, którego nie zna, nie rozumie.
Swym cielskiem kostropatym kąpie się w kałuży,
Co nęci, jak ożywczych jadów pełna misa,
Czołgliwymi mackami krew z kwiatów wysysa
I ciekliną swych mętów po ziemi się smuży.
Zwierzę, co trwać nie zdoła zbyt długo na świecie,
Bo wszystko wokół tchnieniem zatruwa i gasi,
Lecz, gdy ty białą dłonią głaszczesz je po grzbiecie,
Ono, mrużąc, do stóp twych korzy się i łasi.

z tomu Łąka 1920

Literatura

- Niemierko Bolesław, *Między oceną szkolną a dydaktyką*, Warszawa 1991.
- Ochenduszek Julian, *Pomiar dydaktyczny w mierzeniu jakości pracy szkoły*, Warszawa 2001.